

СТАТИСТИЧНЕ ВИВЧЕННЯ ЦІН І ТАРИФІВ УКРАЇНИ ЗА 2005-2010 рр.

Єськов О. В.

Науковий керівник: Чуприна О. А., к.е.н

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Нині державна статистика відстежує та досліджує роздрібні ціни, тарифи на послуги, оптові ціни підприємств, кошторисні ціни на будівельні об'єкти, ціни зовнішньої торгівлі. Окрім того, органи державної статистики здійснюють внутрішньо-регіональні та міждержавні порівняння цін і тарифів, аналізуючи їх динаміку, а також обчислюють індекси-дефлятори, щоб оцінити динаміку макроекономічних показників системи національних рахунків, зміни фізичного обсягу виробництва в окремих галузях економіки, динаміку споживання різних верств населення та купівельну спроможність грошей.

Метою дослідження є аналіз індексів цін і тарифів України за різними напрямками. Для досягнення поставленої мети вирішуються наступні завдання:

- систематизувати статистичні данні, що склалися в Україні за 2005-2010 рр;
- вивчити зміст даних, виявити типи та принципи формування статистичних показників;
- провести аналіз даних;
- позначити проблеми стану індексів цін і тарифів в Україні за 2005-2010 роки.

У дослідженні використовувались сукупність прийомів і методів наукового пізнання соціально-економічних явищ і процесів – статистичного та порівняльного аналізу. Емпірична база включає дані Комітету державної статистики України, статистичні матеріали, опубліковані в науковій літературі.

Ціна – фундаментальна економічна категорія, яка означає кількість грошей, за яку продавець згоден продати, а покупець готовий купити одиницю товару. Ціна певної кількості товару складає його вартість, тому правомірно говорити про ціну як грошову вартість одиниці товару.

Статистика цін є складовою частиною соціально-економічної статистики, вона вивчає всю систему цін і тарифів, що діють в сфері економічних відносин. Ціна є важливим вартісним вимірником.

Загальноекономічні умови і роль цін в умовах становлення ринкового господарського механізму визначають роль статистики в загальній інформаційній системі.

Зміни цін і тарифів досліджують індексним методом, а також за допомогою різних прийомів аналізу рядів динаміки. Індекс цін – відносний показник, який відображає зміну цін за певний період часу.

У разі індексного дослідження залежно від вибору базових або поточних рівнів кількісних показників для зважування застосовують формулу Ласпейреса (1871) або Пааше (1874):

$$I_p = \frac{\sum p_1 q_0}{\sum p_0 q_0} = \frac{\sum i_p p_0 q_0}{\sum p_0 q_0} \text{ (індекс Ласпейреса);}$$

$$I_p = \frac{\sum p_1 q_1}{\sum p_0 q_1} = \frac{\sum p_1 q_1}{\sum \frac{p_1 q_1}{i_p}} \text{ (індекс Пааше),}$$

Статистичне спостереження за рівнем цін здійснюється щомісячно. Загальні індекси за рік обчислюють за так званою рекурсивною схемою, як добуток помісячних ланцюгових індексів.

Базою для проведення аналізу були дані Комітету державної статистики.

**Індекси цін в Україні у 2005-2010 рр.
(відсотків)**

Роки Показники	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Індекс споживчих цін	113,5	109,1	112,8	125,2	115,9	109,4
Індекс цін виробників промислової продукції	116,7	109,6	119,5	135,5	106,5	120,9
Індекс цін реалізації продукції сільськогосподарськими підприємствами	108,1	102,4	138,0	110,3	106,4	130,0
Індекси цін інвестицій в основний капітал	120,7	113,0	116,0	127,0	111,3	113,4
Індекс цін на будівельно-монтажні роботи	125,6	123,5	123,1	135,3	111,3	115,8
Індекси цін на послуги пошти та зв'язку	110,8	99,4	98,9	101,4	103,1	107,2
Індекси цін на транспортування вантажів	139,3	107,4	109,3	149	113,5	102,2

Споживчі ціни є кінцевими цінами, за якими домашні господарства-споживачі купують товари та сплачують послуги для власних потреб. Державна статистика досліджує динаміку споживчих цін у цілому, а також окремо на продовольчі товари та платні послуги населенню. Крім загальнодержавних індексів споживчих цін такі індекси розробляють для окремих адміністративно-територіальних одиниць і груп населення.

Зведені індекси цін на продукцію промисловості щомісячно обчислюють за формулою Ласпейреса на підставі індивідуальних індексів i_p цін на окремі продукти-представники основних груп промислової продукції та загальної вартості (p_0q_0) випуску по цих групах в попередньому місяці. Індекс цін за рік обчислюють за рекурсивною схемою.

Індекс цін у капітальному будівництві обчислюють на підставі динаміки цін на окремі елементи технічної структури капітальних вкладень з урахуванням частки їх вартості в загальному обсязі цих вкладень. При цьому зміни цін за окремими елементами капітальних вкладень зважуються на частку цих елементів у загальному обсязі капітальних вкладень. Вивчаючи це питання, слід з'ясувати, на які саме елементи в разі такого розрахунку поділяються капітальні вкладення, а також які додаткові дослідження цін здійснюються в капітальному будівництві.

Індекси тарифів на вантажні перевезення обчислюють за кожним видом транспорту та в цілому, виходячи з індивідуальних індексів тарифів і загальної виручки за окремі види перевезень звітного періоду. Зведений індекс розраховується за формулою середньогармонічного індексу Пааше. Індивідуальні індекси тарифів обчислюють за станом на 22 число кожного місяця. Річний індекс обчислюють як добуток помісячних індивідуальних індексів послуг-представників.

Наявність помісячної інформації про динаміку цін на окремі види продукції та послуг додатково дає змогу прогнозувати їх рівень на найближчу перспективу за допомогою рядів динаміки, вивчати сезонність та інші властивості цін як об'єкта статистичного спостереження та дослідження. Це підвищує практичну цінність отримуваної оперативної інформації, яка за сучасних умов інтенсивного розвитку ринкових відносин та комп'ютеризації економічних розрахунків має реальну

споживчу вартість для виробників і споживачів конкретних видів продукції та послуг.

Статистика цін розробляє цілий ряд систем спостереження та дослідження цін в різних сферах економіки. Розрахунок індексів цін та побудова рядів динаміки дозволяє визначати тенденцію розвитку цін та визначати систему та чинники впливу на формування цін, визначати державну політику щодо встановлення промислових та соціальних мінімумів. Розрахунок індексів цін дозволяє проводити порівняльну характеристику рівня цін в різних регіонах, визначати різницю між рівнем цін в регіональному розрізі та державному рівні в цілому. а також співставляти динаміку цін у відношенні до курсу національної валюти та курсу валюти інших світових валют.

Список використаної літератури:

1. Анісімов В.: Офіційне видання. Класифікація видів економічної діяльності (NACE, Rev.1.1-2002) / - К.: Держспоживстандарт України, - (Національний класифікатор України), 2006. - 192 с.
2. **Лугінін О.Є. Статистика. Підручник. 2-е видання, перероблене та доповнене - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 608 с.**
3. Статистичний щорічник України за 2010 рік / За редакцією Осауленка О.Г., К.: Державний комітет статистики України, 2011. – 567с.
4. Уманець Т.В. Економічна статистика: Навч.посібник. – К.: Знання, 2006. – 429 с.
5. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vbumb/2009_2/21.pdf
7. http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Ekonomika/2010_683/61.pdf